

СЕМАНТИКА ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ГАРЯЧИХ НАПОЇВ У СЕРІЇ КНИГ «ТЕПЛІ ІСТОРІЇ» ВИДАВНИЦТВА «БРАЙТ СТАР ПАБЛІШІНГ»

Анастасія КОВАЛЬЧУК

учениця 9 класу ліцею «Білоцерківський колегіум» Білоцерківської міської ради
Київської області

Науковий керівник – **Большакова Ірина Євгеніївна**, вчителька української мови
та літератури

Актуальність роботи зумовлена розвитком культури споживання гарячих напоїв, значним поширенням кав'ярень у міській інфраструктурі закладів харчування, зростанням попиту на кавові напої, активним використанням теми та образів гарячих напоїв у творах сучасних письменників та відсутністю їх літературно-художнього аналізу.

Метою роботи є дослідження та інтерпретація образів-символів гарячих напоїв у серії книг «Теплі історії» видавництва «Брайт Стар Паблішінг».

Завдання дослідження:

1. Виявити вподобання жителів Білої Церкви щодо гарячих напоїв.
2. Опрацювати інтернет-джерела, у яких подано перелік книг, присвячених гарячим напоям.
3. Вивчити анотації до книг української та світової літератури, присвячених гарячим напоям.
4. Здійснити літературний аналіз образів-символів гарячих напоїв у серії книг «Теплі історії».

З переліку книг, які належать до серії «Теплі історії», було обрано сім для проведення дослідження: «Теплі історії до кави», «Теплі історії до шоколаду» Надійки Гербіш, «Теплі історії про кохання», «Теплі історії. Він та Вона» під редакцією Юлії Шутко, «Теплі історії про

радість і сум» Міли Іванцової, «Теплі історії мрійника», «Теплі історії для неї» Святослава Чернія.

Першим етапом емпіричного дослідження став аналіз образів кавових та чайних напоїв у книгах, що в заголовку містять назву напою. За цим критерієм було проаналізовано «Теплі історії до кави» та «Теплі історії до шоколаду» Надійки Гербіш.

Щоб з'ясувати, чому саме на честь цих гарячих напоїв названо перші книги серії, було проведено інтерв'ю із баристами та офіціантами 5 кав'ярень Білої Церкви щодо найпопулярніших гарячих напоїв серед жителів міста. Серед тих, що мають найбільший попит, вони назвали класичний різновид кави – еспресо – і його варіації: американо, капучино.

Тому цілком логічним є вибір цих напоїв для заголовка книг.

Дебютною книгою із серії «Теплі історії», що мають у назві згадку про гарячий напій, стала «Теплі історії до кави» Надійки Гербіш.

У першому оповіданні «Бабусин чай із липового цвіту» розповідається про лікувальні здібності відвару з липи: *«Пий, моя доню, липовий цвіт, це найкращий лік від сердечних бід»* [2, с. 7]. Липа – це унікальний засіб, який допомагає боротися майже з усіма хворобами,

а найголовніше – має заспокійливий ефект. Тобто образ чаю асоціюється із ліками.

В оповіданні «Вокзальна кава», як і в більшості творів, чай символізує домашній затишок: «... просила провідницю зробити собі чаю з лимоном і згадувала, який смачний чай удома» [2, с. 9].

У творі «Довга самотня дорога» авторка пропонує звичне для розуміння кожного призначення кави. Цей гарячий напій головна героїня використовує, щоб збадьоритися: «Як же хочеться кави!» [2, с. 11].

У творі «Дома-над-морем-терапія» описується любов головної героїні до натуральної кави, тому що у ній більше користі, аніж в розчинній: «Женя, однак, надавала перевагу тому, щоби так і не прокинутися протягом дня, але на розчинку не зважувалася» [2, с. 15]. Саме з неї головний персонаж починає свій ранок, як і більшість людей.

В оповіданні «Достатньо. Тебе» авторка говорить про приготування чаю як про звичку, пов'язану з певними життєвими подіями: «І кроки такі тихі, спокійні, як тоді, коли я у плетених капцях сходжу нашими дерев'яними сходами вниз – заварити тобі чаю» [2, с. 19].

Твір «Дощове мате» присвячений одному з різновидів кавових напоїв – мате. Головна героїня не любить класичної кави, проте від її запаху відмовитися не може, тому авторка вводить у сюжет твору небанальний напій, який характеризує нетривіальний внутрішній світ героїні: «Вона відчувала запах цинамону. То було її улюблене мате» [2, с. 24].

В оповіданні «Зимове плетиво» авторка використовує образ чаю як символ домашнього затишку, який можна відчутися навіть у потязі: «Провідниця

приносить чай. Ти просиш до нього скибочку лимона і меду замість цукру» [2, с. 32].

У творі «Кава від Карлсона» кава згадується як символ Львова: «Приїжджай до Львова, зроблю кави...» [2, с. 35]. На думку героїні, у цьому місті роблять найсмачнішу та найякіснішу каву, після дегустації якої з'являється любов до напою.

В есе «Кавова пляма у старому записнику» використано вперше образ не самого напою, а залишку від нього, який став символом дитячих спогадів: «Того вечора до нас прийшло багато гостей, і я – поки ніхто не бачив – випив свою першу каву...» [2, с. 41]. Тут авторка підтверджує дитячий міф про те, що кава – це напій для дорослих.

Твір «Лате із ароматом блюзу» у назві містить згадку про ще один різновид кавових напоїв. Надійка Гербіш розповідає про екзотичний спосіб приготування лате: «У нас ... роблять неймовірно смачне лате зі спеціями до гарбузового пирога: з корицею, мускатним горіхом, імбиром та гвоздикою» [2, с. 45]. Образ лате в оповіданні – це символ нових відкриттів.

У творі «Лист з-під трьох пледів» використовується образ чаю як улюбленого зігрівального засобу: «Коли мені холодно, то, щоби зігрітися, треба зовсім небагато. Твого потиску руки, трохи шоколаду, гарячого чаю з цинамоном, кружельцем апельсину й півцвяшком гвоздики» [2, с. 49].

В есе «Лист до мами» кава з молоком є частиною життя головних героїв: «Він заварює каву з молоком і усміхається частіше, ніж не усміхається» [2, с. 51].

В оповіданні «Матушка» авторка використовує наступний кавовий напій – какао: «Її подруга, Інна, ніколи не

приходила вчасно в таку рань. Тому жінка замовила какао з імбирним пряником і розгорнула на колінах книжку» [2, с. 53]. У тексті знову підтверджено тезу, що справжні кавомани обирають заварну каву: «Де грає хороша музика, де смачна – не розчинна – кава» [2, с. 56].

У творі «Невідправлений лист» авторка порівнює вподобання людей щодо кави: «Ти писала, що любиш гірку каву та гіркий шоколад, – я їх не люблю. Кава з молоком і молочний шоколад куди смачніші» [2, с. 59].

Головна героїня оповідання «Нью-Йоркська осінь» стверджує, що «коли холодно всередині, теплий дім, плед на плечах і склянка лате з шоколадним сиропом не врятують». Проте відразу доповнює: «Хоча якби вони були – це б, звісно, не зашкодило» [2, с. 63]. Таким чином, образ лате – засіб від депресії.

В есе «Обідня кава для вчительки» гарячий напій персоніфіковано. Кава ототожнюється із вибагливою дамою: «Моя кава любить увагу, а яка там увага зранку?» [2, с. 69]. Надійка Гербіш висловлює думку, що під час приготування кави потрібно бути уважним, а щоб посмакувати нею, не потрібно поспішати.

У творі «Осіннє шоколадно-горіхове лате» значну увагу приділено приготуванню ранкової кави, авторка подає рецепт м'якої кави, у якому метафоризує кухонне приладдя.

Твір «Північне сихівське кафе» містить згадку про чай з лимоном як засіб зігрітися: «...ти пив свій чай з лимоном, а я куталася в твою, завелику на мене, куртку і не пила свого чаю, бо там утпився бідолашний комар» [2, с. 73].

Авторка в оповіданні «Провінційне бачення великого міста» пише про непопулярний зараз шипшиновий чай: «Коли

можна приймати не-електронних і не-телефонних відвідувачів, читати паперові книжки і пити заварений зі справжньої шипшини чай» [2, с. 88]. Надійка Гербіш звертає увагу на сучасну культуру споживання гарячих напоїв: «Так, вона буде каву. З молоком. Нехай несправжнім, але молоком» [2, с. 88]. Авторка акцентує на тому, що вже є рідкістю заварювання чаю зі свіжих ягід, натуральне молоко та натуральна кава.

В оповіданні «Про думки над духмяним горнятком» для героїні споживання гарячих напоїв стало традицією. У тексті згадуються чай, кава, лате та глінтвейн як невід'ємні компоненти багатьох життєвих історій.

У творі «Різдвяні листи» для головної героїні узвар є символом українського Різдва: «Але Марта завжди думала, що всі ці чудові запахи більше пасують до західного стилю святкування Народження Спасителя – свято, яке залишилося в її пам'яті, пахло тертим маком, медом і узваром...» [2, с. 97].

В оповіданні «Рістреттове божевілля» авторка згадує декілька видів кави: какао з молоком, ристрето, капучино та міцну каву. Кавовий напій у цьому творі відіграє провідну роль, адже він став причиною знайомства майбутнього подружжя: «А потім, якогось дощового ранку, сюди зайшов він. Сів за столик біля стіни й замовив міцну каву та бутерброд» [2, с. 105].

В есе «Ритуал» авторка акцентує увагу на тому, що кава для багатьох людей є обов'язковою ранковою традицією: «Тому він намагався прокидатися раніше за неї й готувати каву в ліжку – усе, як учать підручники з етикету для закоханих» [2, с. 109]. А також описуються різні варіанти приготування кавових

напоїв, наприклад, з додаванням вершків або спецій.

У творі «Світанкова фея» звертають увагу читача не на сам напій, а на способи його приготування та подачі: *«Наприклад, заварюючи ранкову каву, вона щоразу вишукувала або вигадувала новий рецепт, вибирала філіжанки з витонченим візерунком, а поруч у маленькій вазочці ставила квіти, запах яких мав неодмінно додати витончених ноток до смаку»* [2, с. 113]. Авторка наголошує на тому, що не лише культура споживання, але й культура приготування мають бути на високому рівні.

В оповіданні «Сирний пиріг у бурю» йдеться про дівчину, яка за допомогою гарячого напою робить добрі справи, допомагає ближнім. Надійка Гербіш у дії героїні закладає головне моральне правило – роби добро незалежно від своїх можливостей. Чай – символ добра, духовного багатства та спосіб допомогти іншим: *«Вона запарюватиме гостям чай із меліси, а маленькому хворобливому сироті, що живе неподалік зі своєю бабусею, вона заварить чай із бузини, а на хліб намастить ще варення з персиків – Тоня закрила його спеціально для хлопчика»* [2, с. 116].

У творі «Сповідь юної кавоманки» авторка торкається історії та згадує, що традицію віденської кави започаткував Ю. Кульчицький. А сама головна героїня є справжньою поціновувачкою хорошої кави: *«Люблю каву і вершки, і шоколад, і європейські кав'ярні»* [2, с. 121].

У творі «Стамбульські замальовки кавою» авторка описує деякі турецькі традиції щодо подачі чаю: *«Він замовив чай – офіціант приніс йому чорний турецький у елегантній скляниці-тюльпані»* [2, с. 126].

В розповіді «Ураган «Катріна» чай є приводом для зустрічі: *«Давай увечері зустрінемося за чаєм?»* [2, с. 144]. У цьому творі авторка доносить думку про те, що чай – це хороша нагода почати дружню розмову або закінчити ділову бесіду.

В оповіданні «Учителька малювання» чай є символом домашнього затишку та відпочинку: *«Кутатися в затишний плед, і гаряче горня із духмяним чаєм обов'язково ставити на підставку з ялівцю, щоби запах ішов по всій хаті»* [2, с. 146].

У творі «Хатинка на краю вулиці» авторка ототожнює чай із засобом боротьби із застудою: *«Але вона на нього не піде, задавнена застуда їй добряче дошкуляла, і єдине, про що дівчина зараз мріяла, – це гарячий чай із медом і тепла ковдра»* [2, с. 148].

В оповіданні «Цукор до кави» авторка знову акцентує увагу на тому, що приготування кави – процес нешвидкий, який потребує розважливості та спокою: *«Кава на їхній кухні завжди готувалася довго: Ярина спершу молола зерна, щотижня купувала їх свіжопідсмаженими у кав'ярні за рогом, тоді ставила турку на маленьку електричну плитку з піском»* [2, с. 155].

Книга «Теплі історії до шоколаду» Надійки Гербіш поділена на три розділи: «Подорожні замальовки із шоколадних міст», «Теплі історії до шоколаду» та «101 щаслива намистина».

У першому розділі авторка суб'єктивно ототожнює кожне місто із певним гарячим напоєм. Наприклад, Люблін має аромат кави з цинамоном, Лондон асоціюється із кавою з молоком, Варшава запамяталася кавою з вершками, Будапешт має смак чаю з медом, Сіетл ототожнюється із імбирним лате,

Стамбул – із яблучним чаєм, поданим в елегантній склянці-тюльпані.

У творі «Варшава», крім кави, розповідається і про кав'ярні-бібліотеки: «Коло нас лежать книжки про каву й далекі подорожі» [3, с. 17].

В оповіданні «Сіетл» один із персонажів стверджує, що кава – це частина роботи і життя будь-якого перекладача: «Чоловік каже, що всі перекладачі мусять пити чимало кави й запитує, чи люблю я каву. Це риторичне питання – у моїх вухах белембаються кавові сережки» [3, с. 28].

У другому розділі «Теплі історії до шоколаду» гарячі напої не втрачають популярності. Вони використовуються і як провідні сюжетні елементи, і як деталі розповіді.

В оповіданні «Дерев'яний браслет» образ чаю не метафоризується, а виконує другорядну роль – створює атмосферу родинного затишку: «... Пили чай з медом, сміялися і їли кекс» [3, с. 38]. «... Тітка тим часом набрала свіжої води в чайник і поставила його на вогонь – зробити своїй улюбленій племінниці гарячого квіткового чаю» [3, с. 39].

Події твору «Мафін» розгортаються в одній із кав'ярень, тому часто фігурують образи гарячих напоїв у їхньому звичному значенні. Робота хлопців-баристів метафоризована, авторка художньо осмислює буденні обов'язки людей цієї професії: «... швидко танцювали руками, «чаклували» над колбами й чайниками, заварюючи каву, випускали пар з великих кавових машин, готуючи напій по-американськи, наливали запашний чай із термоса у великі паперові горнятка...» [3, с. 42–43]. Головна героїня оповідання Кароліна є постійним відвідувачем цього закладу, бо любить смакувати

гарячими напоями, тому кожен новий рух барменів художньо переосмислює. Її улюбленим напоєм є чай-лате: «Духмяного, зелено-чорного, з ніжними нотками натуральних ефірних олійок квітів і ягід, завареного за спеціальним рецептом зі збитим молоком – чаю, який завжди повертав їй натхнення...» [3, с. 43]. Таким чином, чай-лате є своєрідним оксиморомом, який характерний для творчих людей, здатних komponувати непоєднуване, згаданий образ – символ натхнення та затишку.

В оповіданні «Для НСЛ» кава є символом розміреності, розважливості та спокою: «Їй здавалося, що лише кава, заварювана в глиняній джезві власноруч, і паперові листи могли врятувати її від надмірного поспіху» [3, с. 48].

Головна героїня твору «Дощове кіно» Карла – уважна, неординарна та глибока особистість. Дівчина помічає найменші дрібниці у всьому, що оточує її. Сидячи у кав'ярні і спостерігаючи за замовленнями відвідувачів, вона може робити певні висновки про особистість клієнтів, сама ж «просила принести гарячий шоколад із горішками, всідалася за столик коло вікна у далекому кутку зали й виглядала відвідувачів» [3, с. 51]. Такі дії підтверджують тезу про те, що для кожного характеру існує окремий гарячий напій. Коли до зали зайшли двоє офісних працівників, які безупинно говорили, не помічаючи нічого навколо, Карла «наперед знала, що вони замовлять міцну каву – ймовірно, без молока й без цукру» [3, с. 52]. Міцна кава без молока і цукру – символ буденності, поспіху та рутини. Коли один із офісних працівників замовив до кави цукор і вершки, дівчина подумала, що «ще не все втрачено», тобто людина за швидкоплинністю життя і постійним

поспіхом помічає радощі [3, с. 52]. Наступними клієнтами стали «*двоє красивих рум'янощюких маленьких хлопчаків і зовсім юна тендітна жінка...*», Карла відразу знала, що серед гарячих напоїв компанія обере какао – дитячий кавовий напій [3, с. 52]. Молодий чоловік Карли замовив собі філіжанку із чорно-білим шоколадом, що є майже ідентичним із замовленням головної героїні. Таким чином, у творі гарячі напої – пряме уособлення рис людського характеру.

В оповіданні «Звідки береться напхнення» використано образи декількох гарячих напоїв, які несуть одне художньо-символічне значення – затишок, напхнення і обов'язковий елемент зустрічі: «... у нас є цілий вечір на свіжі домашні страви, гарячий чай і шоколад з кунжуттом, на знайомство...» [3, с. 56]. «Ми бачимося так рідко, за кавою чи чаєм-лате...» [3, с. 57]. Також знову підтверджено думку про те, що у близьких людей і смаки на гарячі напої подібні: «... у його паперовому горнятку такий самий чай, як і в мене» [3, с. 57].

У творі «Зустріч на розі» образи гарячих напоїв уособлюють самих головних героїв, хоча вподобання їхні різні, проте вони характеризують їхню другу половинку: «*Вона пила какао, а він – зелений чай*», – а далі йдеться про те, що вона мала зелені очі (кольору його улюбленого чаю) і була брюнеткою (колір її напою), а він мав карі очі (як какао) та руде волосся (як заварений зелений чай) [3, с. 58]. Авторка тонко розкрила за допомогою образів гарячих напоїв те, що поєднало і робило схожими головних героїв.

Оповідання «Казки під стукіт коліс» містить образ чаю як символу подорожі головної героїні з її дідусем. Навіть у

дорослому віці, коли її дідуся вже не стало, дівчина все одно у вагонах потягу замовляла чай і пригадувала казки, почуті в дитинстві.

В есе «Кольорова казка про осінь» імбирний чай є символом осені, затишку та роздумів: «*У позолочених промінням хатинках мешканці п'ють золотаві духмяні ройбуші та імбирні чаї...*» [3, с. 68].

У творі «Листи із запахом щастя» запах кави – це символ щастя та радості. Авторка зауважує, що люди, які знають цей аромат, точно щасливі: «*Якщо хтось пише у листі «мені аж запахло кавою/осінню/дровами з твоєї світлини», то він напевне знає, як пахнуть смачна кавка, затишна осінь, сухі дрова. Розрізняє присмаки і післясмаки радості*» [3, с. 73].

Образ чаю як способу позбавитися хвилювання використано в есе «Чай із Псалмами»: «*Щоразу, коли починаю хвилюватися, умикаю паузу, йду на кухню – не важливо, вдома я чи на роботі – і заварюю собі чай*» [3, с. 75]. Головна героїня вважає, що цей напій є найкращим заспокійливим, тому він завжди поруч із нею: «*Але я п'ю багато чаю і вожу з собою Псалтур у сумці. А інколи навіть термос*» [3, с. 77].

В оповіданні «Листи у старій шухляді» какао – символ затишку і спогадів: «... *Марія робила собі гаряче какао, вмищувалася на м'якому кріслі біля торшеру, навмання діставала якийсь листок із коробки і читала зі сльозами на очах*» [3, с. 79].

Образ чаю як символ добрих слів для друзів фігурує у творі «Музика кольорових снів». Вода порівнюється із добрим словом, а чай, приготовлений з цієї води, – із щирими розмовами та порадами: «*Добрі слова схожі на воду для спраглих. ... Я не мисткиня, ні. Але безумовної*

води на чай для друзів, як правило, вистачає» [3, с. 84].

В оповіданні «Підпільний романтик» використано два постійно порівнювані образи гарячих напоїв. Образ кави ототожнено з роботою, від якої втомився головний герой, образ чаю – символ рідного затишку та відпочинку: «... заварював каву, діставав зі своєї «потаємної» директорської шухляди вазу з шоколадними цукерками й горішками й сідав за роботу» [3, с. 87]. «Він зануриться в казковий світ зі своїми дівчатками, їхня мама принесе дітям малинове желе, а йому – велике горня чаю» [3, с. 88].

В есе «Продовження для казки» ранкове какао – символ казкових подій у житті: «І з того часу я точно знаю, що слова в казках про феї не закінчуються вони ... заварюються, як ранкове какао з молоком...» [3, с. 94].

Оповідання «Ретро-ранок» містить детальну розповідь про якісне заварювання кави. Головна героїня – справжня поціновувачка кави, вона прискіплива і до якості самого напою, і до процесу його приготування: «... На відміну від чоловіка, вона не заварювала каву в глиняний джезві, бо вважала, що запарювання краще зберігає аромат і смак» [3, с. 96].

У творі «Скрипка для вранішнього дощу та нічних зірок» згадано декілька гарячих напоїв. Вони не мають конкретної семантичної функції, а лише є художньою деталлю, що описує кожну пору року головної героїні, яка не уявляє свого життя без цих напоїв: чаю з цикорієм та згущеним молоком, гарячого шоколаду, кави.

У розділі «101 щаслива намистина» використано ряд гарячих напоїв, які виконують різні функції. Чай як причина безсоння зустрічається вперше у цій

серії: «Гарячий напій [чай] міг позбавити її сну на всю ніч...» [3, с. 105]. Какао, цинамонова кава та чай з лимоном – символи приходу осені. Чай з пелюстками волошок та троянд ототожнено з нахненням. Далі головна героїня, укладаючи перелік зі 101 щасливої намистини, вказує, що безперечним рецептом хорошого настрою є споживання гарячих напоїв на свіжому повітрі: «А ще пити чай/кави надворі – в саду, в парку з термоса, у лісі, на балконі, врешті-решт!» [3, с. 120].

У книзі «Теплі історії про радість і сум» Міли Іванцової спорадично використано образи гарячих напоїв, що є традиційним для цієї серії книг.

В оповіданні «Пляма» згадано лише один кавовий напій – «Американо з молоком». Потрапивши в екстремальну ситуацію, дівчина замовляє на побаченні у кав'ярні перше, що спадає їй на думку: «Що тобі замовити?» – «Американо з молоком». – «А на десерт?» – «На твій смак» [1, с. 45]. Як правило, «Американо з молоком» розміщено у меню одним із найперших, вважається кавовою класикою, є популярним серед кавоманів, майже всі знають цей напій, тому і не дивно, що у незручній ситуації саме його згадала дівчина. Кава у цьому творі є символом першого побачення.

Твір «Якого віку Шапокляк?» містить образи двох гарячих напоїв. Першим згадується чай як привід для зустрічі із приємними людьми: «Однак це ще не привід пити разом чай» [1, с. 52]. Героїня оповідання до чаювання ставиться серйозно, для неї спільне смакування чаєм можливе лише із добре знайомими і приємними для неї людьми. І наприкінці твору інший персонаж, запрошуючи на побачення головну героїню, згадує каву:

«Можна запросити тебе на ковзанку? Бо на каву – це якось банально» [1, с. 56]. В тексті лише привід випити разом кави названий банальністю, а не сам напій. Бо у такому холодному місці, як ковзанка, гарячі напої набувають особливої актуальності.

В оповіданні «Новорічний сюрприз» знову образ кави фігурує як привід для зустрічі та розмови: «Але деякі все ж були земляками і, за бажання, могли б зустрітись, випити кави, поговорити про вірші, про спільних знайомих, про якісь події» [1, с. 58].

«Французькі цукерки» – розповідь, у якій згадано каву як стандартний сніданок французів: «Простий французький сніданок: чашка кави, два круасани та склянка апельсинового соку» [1, с. 76]. Авторка акцентує увагу на тому, що у роки існування СРСР кава не була поширеною у нашій країні, на відміну від Франції, де без неї не уявляли початку дня.

У першій книзі Святослава Чернія «Теплі історії для неї» образ гарячих напоїв посідає вагоме місце.

Вже у першому оповіданні «Сказати тобі» автор мимоволі згадує какао: «Хочеться якихось таких душевно теплих речей. Робити їх для тебе, робити їх із тобою! Чомусь постійно бачу перед очима какао» [6, с. 9]. Тобто цей гарячий напій символізує теплі і приємні спогади, пов'язані із любовними переживаннями та затишком.

В оповіданні «Солодка рутина» акцентовано увагу на смачних десертах та розповідається про те, як одного разу торт «Наполеон» зміг поєднати серця двох любителів солодкого. Однак у кінці твору є згадка про какао: «Вона ж пекла для нього печиво та готувала какао у велетенському зеленому горнятку» [6,

с. 20]. Автор використовує образ гарячого напою, щоб підкреслити турботливе ставлення головної героїні до своєї другої половинки.

У творі «Упродовж ночі» йдеться про зміни в житті людини. Святослав Черній образ чаю ототожнює із особистістю, а наявність чорного перцю у гарячому напої порівнює із людськими недоліками, які обов'язково стануть причиною закоханості інших людей: «Золотаве листя під ногами, гарячий чай із кількома горошинками перцю. Не знаю, чи хтось ще н'є таке, але мені чомусь здається, що в осінньому чаї обов'язково має бути перчинка, як і в сімейному житті. Вона постійно нагадуватиме про те, що в кожному з нас є якась недосконалість, яка й вабить одне до одного» [6, с. 20].

У творі «Разом сімдесят» образ чаю став символом знайомства подружжя із молодим парубком: «Юначе, а не хочете випити з нами чаю?» [6, с. 25]. Також автор використовує образ кави як запаху спогадів: «Аромат пилу, можливо, дьогтю та кави відразу обійняв мене» [6, с. 26].

«Сліпа любов» – твір, у якому чай виконує провідну роль, він для головного героя став ліками від самотності: «Я люблю чай. Це допомагає не почуватися самотнім і познайомитися з кимось. Із моїм сусідом по кімнаті ми мало спілкувалися до того, як я почав виходити з ним на чаювання. За цією справою ми проводили багато часу...» [6, с. 31]. В есе чай – символ нового знайомства: «Незрячий хлопчина – Каміль – тримав за руку свою чайну супутницю Вікторію. Вони були тільки удвох, без тростики» [6, с. 31].

В оповіданні «Перше побачення і його побічний ефект» гарячі напої стали предметом розмови пари: «Надійко, ти

більше любиш чай чи каву, – делікатно розпитував Володя, потихеньку спрямовуючи їхню пару у напрямку кав'ярні, міцно тримаючи дівчину за руку». – «... Кафе лате, пор фавор» [6, с. 47]. Головна героїня використовує у своєму мовленні італійську назву цього кавового напою «кафе лате» і пояснює це тим, що в перекладі з італійської лате – це просто молоко. Тому із поваги до улюбленої італійської культури дівчина використовує це поєднання слів.

У розповіді «Мова як символ любові» автор впродовж історії згадує лише чай як обов'язковий елемент розмови у домі головної героїні: «Час на чай», – промовила до себе жінка й увімкнула чайник» [6, с. 82].

В оповіданні «Давно не бачилися, або Жертви заради жіночої дружби» використовується образ лате як символ спогадів про минуле головної героїні.

Головний герой твору «Службове становище» любив пити м'ятний чай, оскільки вважав його способом заспокоїтися і сконцентрувати увагу: «М'ятний чай якраз чудово вистиг. Сівши на високий барний стілець, чоловік узяв глиняне горня і зробив ковток» [6, с. 93].

У творі «Які жінки подобаються чоловікам» жінка-журналіст проводить опитування про вподобання чоловіків. Серед відповідей була така, що пов'язується із гарячими напоями: «Я люблю жінок, не байдужих до кави» [6, с. 106]. Вперше в цій серії кава є критерієм вибору супутника життя. Ймовірно, опитуваний не уявляє свого життя без цього напою, тому для нього важливо, аби жінка розділяла це захоплення.

В есе «Які чоловіки подобаються жінкам» знову порушується питання про вподобання гарячих напоїв. У замовленні

головних героїнь звучать один кавовий і один чайний напої: «Ще раз лате, будь ласка, – відповіла Марта, – а для подруги – «швейцарські трави» у великому чайнику і тірамісу» [6, с. 109].

У другій книзі «Теплі історії мрійника» Святослава Чернія гарячі напої не виконують провідних ролей, а лише епізодично з'являються у трьох оповіданнях.

В есе «Джинси» використано образ чаю, який є предметом розмови пари джінсів: «Джинси, може, чаю?» – «Залюбки», – сказав містер Джинс. – «Люба, тобі який? – «Чорний», – озвалася місіс Джинс» [7, с. 17]. У художньому творі метафоризований образ джінсів порівнюється із міцними сім'ями, які за побутовими справами не втратили почуттів. А підтвердженням теплих відносин між подружжям є спільне чаювання. Тобто образ чаю у цьому оповіданні є символом сімейного затишку.

«Небесний Гідрометцентр» містить лише згадку про два гарячих напої – каву та чай: «Часто замислюємося про існування Бога. Хто Він насправді, яка в Нього зачіска, чи слухає Він класику, любить каву або чай?» [7, с. 23]. В оповіданні кава і чай змальовані як щоденна необхідність кожної людини.

В оповіданні «Рецепт какао» какао ототожнюється із дитинством: «Какао – це кава для дітей... Для цього напою є особливе горнятко, таке з ложечкою в руці... Одна лише посудина пахне спогадами, солодоцями й мріями...» [7, с. 11]. Автор художньо описує приготування цього напою, персоніфікуючи всі інгредієнти для його приготування. Какао, на переконання Святослава Чернія, у кожній людини асоціюється із дитинством та домашнім затишком.

Книга «Теплі історії про кохання» вийшла під редакцією Юлії Шутенко. Твори цього видання сюжетно не залежать один від одного, а упорядковані за провідною темою – кохання. В оповіданнях активно використовуються образи кавових та чайних напоїв.

У творі «Коли у двері дзвонить листоноша» Дмитра Безверхнього згадується зелений чай як улюблений напій головної героїні та символ затишку і передчуття свята: *«Заварити зеленого чаю й обійняти долонями улюблену, трішки щербату з країв, чашку. Глянути вниз на метушливе невгамовне місто, що готується от-от зустріти Новий рік»* [4, с. 11].

Солодка кава як обов'язковий і приємний елемент кожного ранку головного героя змальована в есе «Може, це доля?» Сергія Гридіна: *«Зробив каву, додавши одну ложечку цукру. Подумав і досипав ще дві – все одно завтра почну займатися спортом, так що сьогодні можна!»* [4, с. 22].

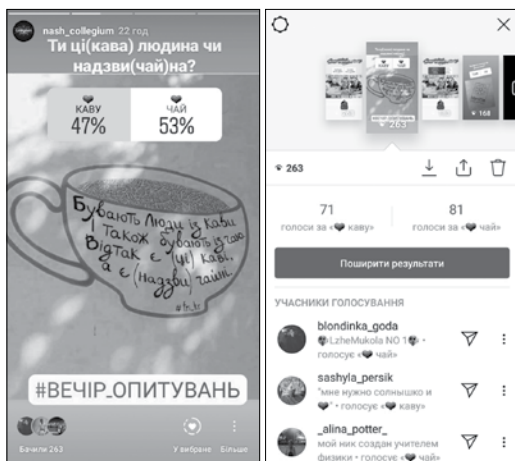
Віоліна Ситнік у своєму оповіданні «Про кохання розкаже троянда» широко використовує образ кави як рушійний елемент розвитку сюжету. Події розгортаються в одній кам'янець-подільській кав'ярні, у якій головний герой твору Денис готував найсмачнішу каву у місті: *«Ні, там не було запаморочливих черг із охочих поласувати гарячими напоями, але власники на заробіток не скаржилися. Знаходилася ця майстерня із приготування божественної кави в мальовничому куточку Кам'янець-Подільського... Кав'ярня слугувала притулком художникам, письменникам та іншим творчим особистостям»* [4, с. 34]. Головний герой асоціює напої із характером клієнтів: звичайне еспресо без цукру, на

думку Дениса, замовляють «бездумні амеби, яким зручно плисти за течією» [4, с. 35]. Коктейль купують, зазвичай, «молоденькі панянки» або «дівулі, які склали губки бантиком, тикали наманію-реними пальчиками то в одну сторінку, то в наступну» [4, с. 35]. Авторка твору влучно вкладає в роздуми головного героя асоціативний ряд напоїв, а потім навмисне вводить у сюжет дівчину, яка не підлягає під жодну категорію, її очі Віоліна Ситнік порівнює із кавовим напоєм, аби витримати образно-символічне наповнення есе: *«Вона не належала до жодної із Денисових категорій. Увійшовши одного разу до кав'ярні на розі, красуня з очима кольору гарячого шоколаду стала її завсідницею»* [4, с. 36]. Авторка повертається до тези, що кав'ярня була місцем для креативних людей, а кава для них – це не просто напій, а також засіб творчості. Віоліна Ситнік в образах головних героїв втілила справжніх поціновувачів кавових напоїв, коли авторка розповідає про їхнє проникливе ставлення до кави, то одразу розкриває їхній нетривіальний внутрішній світ. Кавовий напій у творі – постійний предмет розмов персонажів, він став причиною їхнього знайомства та подальшого спілкування. В оповіданні змальовано досить банальну, проте правдиву роль кави у сучасному житті.

В есе «Крокуси для Дзвінки» Іванки Захаревич події розгортаються у Львові – місті, яке славиться кавою. От і головна героїня, яка народилася і виросла у цьому місті, не уявляє свого дня без кавового напою: *«Вона не уявляє свого життя без кави, колежанок, бруківки, вузьких вуличок, шоколаду й львівського дощу, але її серце назавжди залишилося в Карпатах...»* [4, с. 47]. Карпати славляться іншим гарячим напоєм – чаєм.

За словами опитаних барист Білої Церкви, клієнти поділяються на 2 типи: любителів кави та поціновувачів чаю.

Нами було проведено опитування серед учнів Білоцерківського колегіуму, підписників групи «Наш колегіум» у мережі «Інстаграм», щодо їхніх уподобань. У голосуванні взяли участь 152 людини, серед яких 71 обрали каву, відповідно 81 – чай, що дійсно підтверджує тезу про «кавових» і «чайних» людей.

Головні герої твору є представниками любителів цих напоїв. Дзвінка надає перевагу каві, Марко – чаю. «З кухні доливав голос чайника й розливався запашилий аромат кави – арабіка з шоколадом, її улюблена. Марко запарив духмяний чай із карпатських трав» [4, с. 48]. Для персонажів твору гарячі напої – символ родинного затишку та можливості побути разом.

У ще одному оповіданні Іванки Захаревич «Осінній портрет» також наявний образ кави як символу затишку восени, вже вдруге авторка ототожнює гарячі напої із домашньою атмосферою та почуттям кохання: «У кімнаті було холодно, тож вона швиденько зварила собі кави й повернулася назад у ліжку, закутавшись теплою ковдрою.

<...> У квартирі ще пахне кавою. Її усмішка сонячна. Надворі осінь, і Марта знову закохалася, цього разу вже назавжди» [4, с. 52].

Вперше у цій книзі в оповіданні «Затишок» Дарини Кравчук чай асоціюють із лікувальним засобом: «Гарячі душі і чай трішки порятували від огидного стану хвороби» [4, с. 58].

У творі «Розмова» Мар'яни Лелик використано образ холодної кави, що символізує розлучення пари, авторка наголошує, що як відсутність почуттів не окрилять людину, так і холодна кава не зігріє нікого зсередини: «Лише на столику біля вікна стояли дві холодних кави й лежали дві записки» [4, с. 61].

Ольга Ткаченко, авторка оповідання «Реабілітація», використала образи двох кавових напоїв, щоб підкреслити особливості характеру головних героїв. Віолетта надає перевагу капучино, м'якому напою. Таким є і внутрішній світ Віоли, вона чутлива, глибоко переживає всі ситуації. Саша любить еспресо, міцний кавовий напій, що повністю відповідає його характеру: «Його характер незламний, без жодної щілини на зайві емоції» [4, с. 72]. Коли Саша зізнається у почуттях до Віолетти, то залишає пити своє еспресо.

Сергій Гридін в оповіданні «Жінка його життя» використовує образ кави у значенні жіночої забаванки: «Ніхто ... не вимагає кави в ліжку чи нову каблучку» [4, с. 84].

В есе «Чотириста шістьдесят три кілометри» Святослава Чернія використано образ какао як символу дитинства. Не вперше цей кавовий напій у серії «Теплі історії» асоціюється з дитячим періодом життя, що дає можливість підтвердити тезу: какао – кава для дітей. Головний

герой, будучи дорослим чоловіком, не може відмовити собі та своїй дружині у смакуванні цим напоєм: «Какао – це їхня пристрасть. У свої двадцять шість він досі купує для неї «Несквік». Іноді продавчині запитально дивляться на нього... Тоді він миттєво виправдовується, кажучи, що це для дітей» [4, с. 95]. Також у творі згадується образ чаю – волошкового та пакетованого. Чай із волошок ототожнюється із заспокійливим засобом: «Вона сиділа на підвіконні в їхній свіжо відремонтованій квартирі та з трепетом і неспокоєм пила волошковий чай» [4, с. 95]. А пакетований вид цього напою порівнюється із штучною і непривабливою речовиною, яка не створює затишку: «... слухати, як дзвенять ложки сусідів, що розчиняють цукор у темній речовині, яку називають чаєм» [4, с. 96].

Тетяна Новацька, авторка оповідання «Снігурі», використовує образ чаю як символу дитинства і родинного тепла, спогадів про батьківський дім: «... У чайничок із чорним чаєм ми з татом кидали висушені шкiрочки мандарин. І чай пахнув по-домашньому солодко. ... Я виросла, але так і не навчилася випікати таке смачне печиво, яким частувала нас з татом мамуся. А чай тепер – у пакетах» [4, с. 122]. Вкотре в серії книг «Теплі історії» наголошується, що пакетований чай – це штучний напій, який позбавлений смакових і чуттєвих особливостей.

В оповіданні «Дві філіжанки з молоком» йдеться про каву як символ спогадів про молоді роки двох літніх людей. Через поважний вік подружжя не може скуштувати улюбленого кавового напою, проте спогади, пов'язані із його ароматом, щоразу тішать їх: «Кав'ярня зустріла нас насиченим ароматом якісної кави,

його теплими обіймами. Пам'ятаєш той день? Так само духмяний запах кави линув звідусіль. ... Багато років минуло. Тієї кав'ярні давно вже не існує, але в нашому місті багато інших – зовсім нових, модернових і вишукано оздоблених у стилі ретро... Та всіх їх об'єднує одне – тепло в грудях, викликане пахощами кави й гарними спогадами. ... А каву ми багато років не п'ємо: серце вже не те, тиск високий» [4, с. 127].

У книжці «Теплі історії. Він і Вона» під редакцією Юлії Шутко подано низку оповідань, етюдів і замальовок різних авторів. Перед читачем розкриваються історії кохання від першого побачення до перевірених часом почуттів.

Ольга Деркачова в оповіданні «Місто, вечір, ліхтарі» пише: «Ми ще жодного разу не пили з тобою каву» [5, с. 10]. Порівнює каву з надзвичайно важливим ритуалом, який мають пройти люди, щоб краще порозумітися.

У творі Ольги-Марії Гніп «Яскраві шкарпетки» образ гарячих напоїв є символом тепла: «Люди куталися у теплі в'язані шарфи й шукали примарного тепла в кав'ярнях і пабах, заливаючи внутрішній холод неймовірною кількістю гарячої кави та духмяного чаю» [5, с. 15].

«Запроси мене каву» – оповідання Дмитра Безверхнього, в якому кави стала причиною знайомства двох людей у День закоханих: «Запроси мене на каву... зателефонуй...» – ддала останню цифру номера свого мобільного і, акуратно склавши вдвоє, поклала серветку на місце, до інших» [5, с. 21]. Зазвичай на каву запрошують вже знайомих людей, в оповіданні знайомство відбувається з першої філіжанки кави.

Галина Жубіль у творі «Кохання з першого сну» пише про те, що ранкова

кава і посиденьки біля вікна – найкраще, що можна робити «лінивого недільного ранку»: «Але з того всього вибрала лише каву. Приготувала міцну. Піла біля вікна, поволи відсьорбуючи улюблений напій...» [5, с. 25].

В оповіданні Іванни Шептицької «Мандаринове світло» йдеться про каву як про розслаблюючий засіб: «Хочеться вресити-ресит просто влягтися в ліжку та відпочити або посидіти в неті, випити кави...» [5, с. 37]. І справді, кажуть, що кавка здатна знімати втому, тому багато хто любить пити цей ароматний напій після виснажливого робочого дня.

У творі «Музика» Варвари Серафим кавка знову змальовується як ранкова традиція: «Уранці, як завше, повторився щоденний ритуал: кавка, круасан, ванна, піаніно...» [5, с. 66].

Сергій Гридін у творі «Учитися жити разом» двічі згадає чай як ранкову необхідність, яка у період скрутних життєвих моментів не приносить жодного задоволення: «...мовчки пили разом за сніданком чай, іноді перекидаючись короткими фразами...» [5, с. 74].

У цілому у всіх проаналізованих книгах за словами «йдемо пити кавку» мається на увазі щось більше, ніж пити напій із чашки. Ця фраза дає натяк на продовження розмови, прогулянки, ділової зустрічі.

Чай – другий за популярністю у книгах напій – виконує чимало символічних функцій. Найчастіше він є приємним зігривальним засобом та ліками, а також створює атмосферу затишку. Спорадично чай ототожнено із приводом для

зустрічі, звичкою та символом добра, духовного багатства і допомоги.

Варто зазначити, що гарячі напої ототожнювалися із людськими характерами, що підтверджує тезу про те, що для кожної особистості існує свій напій.

Таким чином, із розвитком культури споживання гарячих напоїв поза домом зростає популярність теми кавки та чаю у художній літературі. Останнім часом автори активно вводять у сюжет твору напої та надають їм символічного значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міла Іванцова. Теплі історії про радість і сум. Київ: Брайт Стар Паблішинг, 2015. 136 с.
2. Надійка Гербіш. Теплі історії до кавки. Київ: Брайт Стар Паблішинг, 2015. 168 с.
3. Надійка Гербіш. Теплі історії до шоколаду. Київ: Брайт Стар Паблішинг, 2016. 144 с.
4. Теплі історії про кохання: збірка оповідань / під ред. Ю. Шутенко. Київ: Брайт Стар Паблішинг, 2015. 136 с.
5. Теплі історії. Він і вона: збірка оповідань / під ред. Ю. Шутенко. Київ: Брайт Стар Паблішинг, 2015. 120 с.
6. Черній С. Теплі історії для неї. Київ: Брайт Стар Паблішинг, 2016. 112 с.
7. Черній С. Теплі історії мрійника. Київ: Брайт Стар Паблішинг, 2017. 176 с.
8. Livelib. URL: <https://www.livelib.ru>
9. Yakaboo.ua. URL: <https://blog.yakaboo.ua>
10. Бібліотечна кав'ярня. Кропивницький: МЦБС, 2013–2018. URL: <https://librarycafeinvites.blogspot.com>
11. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org>
12. Книжковий континент. Миколаїв: МОУНБ, 2011–2015. URL: <https://booknazy.blogspot.com>